

# Рецепція творчості. Історія шевченкознавства

УДК 821.161.2.09Шевченко:17.022.2

*Олена Маланій*

## ШЕВЧЕНКО ТА РОДИНА АЛЧЕВСЬКИХ

У статті йде мова про вічні духовні цінності, їх культивувацію і наступність у поколіннях українських родин, про значення імені і творчості Т. Шевченка у формуванні національно-культурного вектору «сімейного мікрокосму» шляхетних родів в Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ століття на прикладі сім'ї Алчевських, про вплив прогресивних ідей Т. Шевченка на формування національної ідентичності та свідомості молодого покоління українців в умовах Російської імперії.

**Ключові слова:** Т. Шевченко, родинні традиції, сімейні історії, мікрокосм, родина Алчевських.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** Проблема історії та генеалогії відомих родин України, що постає не лише в історичному, а й літературознавчому зрізі, важлива саме тим, що дає змогу побачити крізь призму історії різних поколінь процес еволюції і методологію збереження духовних, сімейних цінностей, які роблять українців українцями. Більш і менш відомі українські родини, яскраво та переконливо своїм життям та діяльністю на благо свого народу втілюють у своєму мікрокосмі всю Україну. Роль і місце українських династій у процесах соціокультурної трансформації українства незаперечна.

Винесена на обговорення проблема історії та генеалогії славетних родин України важлива саме тим, що дає змогу побачити крізь призму історії різних родин та їх різних поколінь розвиток і передачу тих цінностей, які роблять українців українцями. І творчість Шевченка – одна з таких цінностей.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** «Історія мого життя є частиною історії моєї батьківщини», – стверджував Т. Шевченко. Правомірно сьогодні постає питання про зв'язок між історією країни

та історією окремих людей, родин. В сучасних наукових дослідженнях, диспутах щораз голосніше звучить потреба творення української енциклопедії «сімейної історії», «історії сім'ї», «психоісторії», «мікроісторії», «соціальної історії». Однак, необхідно зазначити, що в Україні дослідження історії сім'ї лише розпочинається. Узагальнюючих монографій, а також ґрунтовних теоретико-методологічних досліджень на даний час ще немає. Лише деякі праці В. Чишка («Біографічна традиція і наукова біографія в історії і сучасності України»), В. Попика («Родинна історія і генеалогія як наукова і соціокультурна проблема»), Н. Любовець («Проблема «сімейної історії» в сучасній українській історіографії»), М. Гончаренко («Біографія як мікроісторія»), а також традиційні «Чишківські біографічні читання» засвідчують значну зацікавленість науковців у піднесенні теоретичного та науково-методичного рівня біографічних студій, розширенні їх проблемно-тематичного діапазону, постановці нових наукових проблем, спрямованих на більш глибоке осягнення історичного та культурного поступу України крізь призму шевченкової творчості [9]. Щодо шевченкознавчих студій, тут ситуація видається дещо кращою, оскільки увага до творчого спадку митця з боку науковців різних галузей не вщухає уже впродовж багатьох десятиліть. Однак, поєднання цих двох проблем в одну – «Шевченкові традиції в українських шляхетних родинах», очевидно вимагає більшого інтересу науковців і клопітких історико-біографічних досліджень.

Таким чином, в українській історії, літературознавстві з особливою силою постає проблема родини як системи, що продукує та транслює та множить культурні цінності нації.

**Мета і завдання статті.** З огляду на це, нам здається досить актуальною сімейна історія відомої родини Алчевських в українському культурному просторі кінця ХІХ – поч. ХХ століття, особливо крізь призму творчості Т. Шевченка в ювілейний рік. Варто наголосити на позиції Т. Шевченка, який розраховував на підтримку своїх ідей відродження України представниками шляхетських родин. У своїх творах він намагався відтворити мікрокосм українських вищих верств: їх побут і широту культурних зацікавлень, інтелектуалізм і національно-патріотичні устремління. Очевидно, тут варто вести мову і про зворотній, незаперечний і досить потужний вплив постаті і творчості самого Шевченка на «духовну ауру» українських шляхетних родин – Франків, Косачів, Драгоманових, Старицьких, Алчевських та ін.

На сторінках «Киевской старины читаємо: «Шевченко д±лається народнымъ героємъ, что его д±тельность не только ц±нится во все бол±е и бол±е расширяющемся круг± интеллигентныхъ людей, но что она приобр±таеть значеніе и въ глазахъ народныхъ массъ, что народная масса связываетъ свои интересы съ поэзіей и д±тельностью Шевченка» [2, с. 141]. Це є незаперечним свідченням дедалі активнішого росту популярності творчості Шевченка серед українців на початку ХХ століття, в часи національного піднесення, передчуття революцій.

Сім'я Алчевських – відома українська родина, яка може слугувати прикладом «сімейної історії» свідомих українців-патріотів, родина, де витав дух націоналізму, поваги і поклоніння усім українським духовним святиням і надбанням. Батьки і діти сім'ї Алчевських – це своєрідна «матриця» української шляхетної родини, яка сповідувала віковічні традиції свого народу – традиції віри, культури, мови, яка своїм щоденним, щогодинним прагненням прислужитися країні, бути активним членом громади стала злагодженим мікрокосмом, частиною українського культурного макрокосму. І в цьому мікрокосмі Шевченку було присвячено чимало активних дій, творів, сторінок щоденників, автобіографій, рядків у листах, мистецьких акцій.

Отже, у дослідженні ставимо за мету наблизитись до з'ясування проблеми родинної наступності на прикладі життєвого шляху і багатогранної науково-практичної, громадської та творчої діяльності одного із славетних, але до нині належно не поцінованого українського роду – родини просвітителів і меценатів Алчевських; визначити роль Шевченка, його творчості у збереженні і розвитку українського культурного середовища під гнітом Російської імперії в кінці ХІХ – поч. ХХ ст., у формуванні національної гідності українців.

**Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Подружжя Алчевських – Христина Данилівна і Олексій Кирилович – приїхали до Харкова у 1862 р. і невдовзі увійшли в коло прогресивної частини міської громади. В їхньому домі завжди було велелюдно, звучали шевченківське слово і українська пісня.

Олексій Кирилович Алчевський – український промисловець, банкір, громадський діяч, меценат. Купець Харківської 1-ї гільдії. Власник Харківського торговельного банку, засновник гірничих і

металургійних підприємств на Луганщині. Він – ініціатор створення в Харкові товариства «Громада», певний час очолював цей гурток української інтелігенції. Брав активну участь в українському національному русі. Ініціював і фінансував спорудження першого у світі пам'ятника Тарасу Шевченку (Харків, 1899). На його кошти були відкриті лікарні, бібліотеки, недільні школи.

Христина Данилівна Алчевська – відомий український педагог, просвітитель, організатор народної освіти, засновниця Харківської жіночої недільної школи. Відома як активний діяч народної освіти, меценат, організатор освітніх і культурних закладів в Україні. Популяризувала українську мову, народну пісню, особливо – творчість Т. Шевченка. Була учасницею педагогічних експозицій на всеросійських та міжнародних виставках у Москві та Парижі, Чикаго. Віцепрезидент Міжнародної ліги народної освіти. Особисто була знайома, листувалася з відомими діячами української та російської культури – Достоевським, Тургенєвим, Толстим, Грінченком, Франком, Потебнею. Про її відому працю «Что читать народу?» згадує Леся Українка у своєму листі до А. Макарової (від 16. 02. 1894 р.) [14, с. 221–222].

Х. Д. Алчевська заснувала у Харкові недільну школу для жінок, яка була зразковою і проіснувала до 1919 р. Завдяки її зусиллям у Харкові було організовано Товариство грамотності. Вона сприяла створенню першої громадської бібліотеки. У 1879 р. на власні кошти Х. Д. Алчевською було відкрито школу у власному маєтку у с. Олексіївка Харківської губернії, Російської імперії. Певний час у цій школі працював Б. Грінченко, навчання у школі велося українською мовою. Все життя Х. Д. Алчевської пов'язане з ім'ям Т. Шевченка, взірцем служіння народу. Вона приділяла багато уваги вивченню його біографії і творів, а свою недільну школу назвала ім'ям поета. Популяризації творчості Т. Шевченка сприяли і шкільні свята, на яких читали його вірші, співали пісні, ставили п'єси. Ім'я Т. Шевченка, його «Кобзар» в сім'ї Алчевських були овіяні повагою та любов'ю.

До 85-ї річниці з дня народження Т. Шевченка Алчевські вирішили замовити погруддя поета, аби встановити у саду на території побудованої в 1893 р. садиби Алчевських у Харкові, на вулиці Садово-Куликовській. Христина Данилівна поїхала у Петербург до відомого скульптора, професора Академії мистецтв Володимира Беклемішева і замовила йому погруддя поета з білого італійського мармуру. Про встановлення погруддя згодом повідомила місцева газета

«Южный край», статтю з якої передрукували у журналі «Киевская старина» за 1900 р.: «На днях прислан из Петербурга художественно исполненный бюст Т. Г. Шевченко, работы известного скульптора-художника Беклемишева. Бюст этот исполнен по заказу почитателей поэта А. К. и Х. Д. Алчевских и будет украшать площадку сада у их дома, выходящего на Мироносицкий переулок, так что бюст будет виден с улицы, через железную решетку сада. Как говорят, что за исполнение бюста уплачено 1000 рублей» [5, с. 156].

Оскільки зведення у місті пам'ятника Т. Шевченкові було заборонено, то мармуровий бюст «було встановлено майже нелегально, навіть на території приватного маєтку. Але довго простояти пам'ятнику не судилося. У 1899 р. Олексій Алчевський збанкрутував і заподіяв собі смерть. Майно родини Алчевських підлягало продажу з торгів для повернення боргів кредиторам. Новий власник саду Алчевських, купець Шабельський, наказав зруйнувати пам'ятник. Дізнавшись про це, родина Алчевських у 1901 р. потай зняла погруддя і сховала його у себе вдома. А в саду ще довго залишався постамент. Сам бюст, за свідченням доньки Миколи Алчевського – Н. М. Викул, – зберігався в сім'ї ще майже 30 років, аж доки у 1933 р. Микола Олександрович, викладач Харківського юридичного інституту, не передав його до Державної шевченківської картинної галереї у Харкові. Під час Другої світової війни співробітники галереї зберегли монумент і віддали його у державний музей Т. Г. Шевченка у Києві (тепер – Національний, де він експонується і зараз» [4, с. 3].

Діти в родині Алчевських були не менш відомі і талановиті, – дві доньки і чотири сина, які присвятили себе українській культурі. Вони мали чітку громадянську позицію і втілювали у життя хороші сімейні традиції.

Григорій Алчевський – український композитор, педагог-вокаліст, піаніст. Маючи чудові музичні здібності, він ще в гімназії брав участь у концертах як співак і піаніст. Закінчив фізико-математичний факультет Харківського університету, а також клас вокалу й композиції під керівництвом С. Танєєва Московської консерваторії. Консультантом молодого Алчевського певний час був сам П. Чайковський. Разом із С. Рахманіновим та О. Скрибіним Григорій відвідував гурток молодих музикантів.

Відомий Г. Алчевський і як композитор: він написав і виконав кілька романсів (солоспіви на слова Т. Шевченка («Чого мені тяжко,

чого мені нудно»), І. Франка («Безмежнеє поле»), Лесі Українки («Не дивися на місяць весною», «Стояла я і слухала весну»), Христі Алчевської («Конвалія», «Гей, на бій»).

Іван Алчевський – український співак (ліричний тенор), громадський діяч, «український Карузо». Співу навчався у старшого брата Григорія, потім у Парижі та Брюсселі. Виступав на сценах російських і багатьох закордонних оперних театрів у Петербурзі, Брюсселі, Лондоні, Нью-Йорку, Москві, Парижі, виступав на сценах Маріїнської опери та Великого театру. Гастролював по Україні (Київ, Одеса, Харків). Співак широкого творчого діапазону. Мав у своєму репертуарі близько 50 оперних партій. У концертних виступах широко пропагував українську народну пісню, твори на слова Т. Шевченка, серед них – солоспіви «Огні горять, музика грає», «І широкою долину», «Б'ють пороги», «Чого мені тяжко» та ін. У Москві організував драматичне товариство «Кобзар», у яке об'єдналися вихідці з України й популяризували в Росії українське мистецтво. Був його головою у 1910–1912 рр. У 1914 р. влаштував концерт у Колонному залі Дворянського зібрання з приводу ювілею великого Кобзаря. У ньому брали участь М. Лисенко, співаки: Яновська, Нежданова, Олесь та інші видатні митці.

Христина Алчевська – українська письменниця, перекладач, педагог. Авторка поетичних, прозових творів, присвят, ліро-епічних поем, драматичних творів, літературно-критичних та публіцистичних статей, спогадів. Навчалася в Першій дівочій харківській гімназії. По закінченні курсу, у 1902 р., продовжувала науку на вчительських курсах у Парижі. Повернувшись в Україну, Алчевська стає вчителькою французької мови у тій же гімназії, де вчилася сама. В 1914–1915 рр. ходила до Харківської художньої школи, яку, однак, не закінчила.

Перші її поезії надруковані 1905 р. в «Літературно-науковому віснику». Наступного року виходить перший том її поезій «Туга за сонцем». В 1907–1912 рр. твори Алчевської друкуються по різних наддніпрянських і галицьких виданнях, а в кінці того ж 1912 р. виходить другий том поезій «Вишневий цвіт». В 1914–1917 рр. вийшло ще три томи поезій Х. Алчевської – «Пісні серця і просторів», «Встань, сонце» і «Пробудження». Сенса свого життя Христина вбачала у внесенні своєї частки в національно-визвольну боротьбу України передусім патріотичними літературними творами. Її вірші й публіцистичні твори видавались окремими збірками, друкувалися в

«Хліборобі», «Рідному краї», «Раді», «Літературно-науковому віснику», «Вільній Україні» та інших виданнях, розмножувались конспіративними гуртками.

«У формуванні літературно-естетичних смаків дівчини значну роль відіграло її спілкування з Б. Грінченком, з харківськими літераторами Г. Хоткевичем, О. Олесем, М. Обачним (Косачем) і Грицьком Григоренком, а також із М. Кулішем, Т. Рильським, М. Вороним, які часто збиралися у батьковому і матиному салоні. Це був цвіт тогочасної інтелігенції, і юна дівчина переймалася її турботою про теперішнє та майбутнє рідного народу, про подальший поступ культури» [3, с. 6–7]. Потужним чинником формування національної свідомості Х. Алчевської стали постійні зв'язки, через особисті зустрічі й листування з І. Франком, Лесею Українкою, М. Коцюбинським, М. Павликом, В. Стефаником, О. Кобилянською та іншими українськими письменниками й громадськими діячами. До українства навернулася головно завдяки впливам творів Т. Шевченка. Х. Алчевська перекладала його поезії французькою мовою. Подібно до свого вчителя, Т. Шевченка, Х. Алчевська завжди була свідомо невіддільності своєї долі від народної.

Напевне, справедливо буде відзначити, що саме молодша Алчевська найбільше уваги у своїй творчості приділяє постаті Шевченка, позаяк літературна діяльність давала їй такі можливості. «На спомин Т. Шевченка» – поезія, надрукована вперше в журналі «Рідний край» у 1906 р. Т. Шевченко у вірші постає в образі «проводиря святих думок, що вбогих прославив, Що за вільність їх боровся, не убачивши волі!», бо «Будив людей він словом, палким та розумним, Щоб ненавидів люд рабство своїм серцем чулим!» [1, с. 187]. Неопублікованим за життя поетеси залишився вірш Х. Алчевської, датований 1910 р. «Заповіт віків (Т. Шевченкові) Року 1910». І знову непокоїть молоду Алчевську постать поета-бунтаря: «Розгулялася негода, Тільки чути – син народа Заповіт віків співає. Спів говорить: «Будьмо горді, До нікчемства, до неволі...» [1, с. 219]. Не оминула Х. Алчевська Т. Шевченка і в своїх статтях. «Памяти Шевченко» присвячена 50-річчю від дня смерті поета. Написана російською мовою, вперше надрукована в харківській газеті «Утро» у 1911 р. Вона пише про Шевченка-надлюдину, Шевченка-пророка: «Он перерос не только свою среду, но и многих лучших своих современников» [1, с. 403]. Пише Х. Алчевська і про жіночі образи, про людське горе, про самотність Т. Шевченка. І твердо, від імені своїх сучасників, обіцяє: «Мы на

пороге второй половины столетия со дня смерти Тараса Григорьевича Шевченко. Мы, может быть, ничего еще не сделали для Украины, но время принесет свои плоды, и мы твердо верим, что сбудется сказанное нашим украинским пророком: «Не смійтеся, чужі люди! Церква-домовина Розвалиться, а з-під неї Встане Україна І розвіє тьму неволі, Світ правди засвітить, І помоляться на волі Невольничі діти!» [1, с. 404].

Цікавим є і той факт, що у приватному листуванні, зокрема до діячів української культури, з якими родина Алчевських була знайома, теж натрапляємо на згадку про Т. Шевченка, цитування уривків з його поезій та поем. Наприклад, у листі до М. Павлика від 25.09.1906 р. Христя Алчевська використовує рядок із поеми «Кавказ»: «на всіх языках все мовчить (бо благоденствує)...», висловлюючи своє ставлення до політичної ситуації в Україні («недобрі часи запанували на Вкраїні...») [1, с. 458]. В листі до І. Франка від 21.06.1907 р. – знову Шевченкові слова із поеми стають у нагоді: «Де будете влітку? Ми їдемо на Кавказ, туди, де «за горами гори, хмарами повиті»...» [1, с. 467].

У збірці поезій «Моєму краю» (1914) читаємо вірш-посвяту «Пам'яті Т. Шевченка», який Христя присвятила 100-річчю від дня народження поета. Цей вірш супроводжується коментарями авторки: «Тарас Шевченко, що силою свого слова зробився месником за свій край, що тим словом своїм і піснею карав ворогів нашого краю, зубоженого й німого, був з роду кріпаків-селян. Він писав вірші про те, як поневолено нас і окривджено, й за те пішов у москалі в заслання... Про таких людей, як Шевченко, Грабовський, Настя Грінченко й подібні до них (духовно), можна сказати, що це були мученики за рідний край. Про такі страждання славетна небіжка Леся Українка... мовила в глибокій задумі: *Завжди терновий вінець / Буде кращій, ніж тишина корона / Завжди величніший путь / На Голгофу, ніж путь тріумфальний...* Ці слова – чи не найкраща річ у Лесі Українки, слова про честь і шану людську...» [1, с. 83–84]. Про Шевченка у цій поезії вона веде мову на споконвічному протиставленні добра і зла (образи Ворона і Слави), прославляючи «співця великого, сина народа», який «і в неволі не мовчав» [1, с. 82]. Відомо також, що до 50-ї річниці з дня смерті Т. Шевченка Христина написала поезію «Співець великий, син народу», що увійшла до її збірки «Вишневий цвіт» (1912).



Найбільшим підтвердженням родинної шани і поваги шевченкового генія українською шляхетною родиною є сповідь Х. О. Алчевської в «Автобіографічних увагах». Саме тут письменниця описує свою родину, впливи-взаємовпливи, зустрічі-знайомства. І про те, як «майже вся сім'я Алчевських вимерла через скрутне матеріальне становище. Лишилась тільки я, моя сестра і один брат» [1, с. 435]. Яскравий спогад про дитячі враження: «Як я підростала – самий тільки батько читав мені Шевченка, з якого добув собі і переписав рідкий тоді повний «Кавказ» та «Сон» і підшив до друкованих уступів свого «Кобзаря». Мріяв він також, щоб власними силами й коштами де-небудь на вулиці чи в садку в Харкові поставити пам'ятника Шевченкові» [1, с. 434].

Не менш цікавими свідченнями доби і процесу формування культурного макрокосму серед російськомовної частини українських шляхетних родин є «Автобіографія «Спомини і зустрічі» Христі Алчевської (junior – саме так вона підпишеться під цим літературним «документом» від 13 грудня 1928 р., Харків): «Року 21-го я захворіла на тиф, бо прихопила його, працюючи в обстанові солдатських касарень 51-х піхотних командних курсів. Там доводилось українізувати орловців, тульців та інших великоросів. Ці великороси, всі малоосвічені, ставились до потреби вивчення нашої мови дуже добродушно. Один з них робив на мене враження своїм драматичним хистом і навіть незле декламував уривки з Шевченкового «Сну» (про загибель козаків у Петербурзі)...» [1, с. 430]. Знаменним є той факт, що саме на текстах Т. Шевченка Христя-молодша навчала «великоросів» української мови.

В родині Алчевських інші діти – Ганна – художниця, дружина академіка О. Бекетова, Дмитро – кандидат природничих наук, віолончеліст і маляр, Микола – педагог, письменник-романіст, автор українського «Букваря» 1919 р. теж виховані в повазі і любові до творчості Т. Шевченка, тим самим продовжили сімейну традицію і засвідчили невмирущість і вагомість поетового слова.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** В умовах Російської імперії слідувати Шевченковим традиціям, сповідувати його ідеї чи вшановувати його пам'ять було вкрай небезпечно. І тому проймаєшся повагою до справжньої української родини, яка мешкала на сході країни, в російськомовному середовищі, заявляючи про свою

національну ідентичність, працюючи задля блага народу, боролася з комплексами меншовартості українця-малороса, творила українську культуру на теренах Російської імперії, прославляючи ім'я і творчість Кобзаря. Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що сімейна історія родини Алчевських, цей мікрокосм української душі – відвертої, щирої, одержимої майбутнім свого народу, готової до самопожертви заради його свободи і незалежності – частина неосяжного і могутнього макрокосму української нації, який має непорушну і міцну вісь – Т. Шевченка.

Сучасне літературознавство має благодатний ґрунт для подальших досліджень впливу слова Т. Шевченка на українську громаду, на усвідомлення ролі інтелігенції в подальшому розвитку українського суспільства. І не лише відомих і знаних родин, а й пересічних українських сімей ХІХ, ХХ і ХХІ століть.

#### *Джерела та література*

1. Алчевська Х. Твори / Х. О. Алчевська ; упорядкув., передм. і прим. Л. М. Грузинської. – К. : Дніпро, 1990. – 558 с.
2. Васильев М. Н. Т. Шевченко в легенде / М. Н. Васильев // Киевская старина. – 1900. – Июнь. – С. 141–143.
3. Грузинська Л. Христя Алчевська [передм.] / Л. Грузинська // Х. О. Алчевська. Твори. – К. : Дніпро, 1990. – С. 5–16.
4. Добровольський Д. Слово Алчевських – діло Беклемішева / Д. Добровольський // Україна Молода. – 2004. – № 113. – С. 3.
5. Документы, известия и заметки // Киевская старина. – № 12. – 1900. – С. 156.
6. Ковалець-Грузинська Л. Суцвіття родинного таланту: штрихи до сімейного портрету Алчевських / Л. Ковалець-Грузинська // Жінка. – 1992. – № 1. – С. 6–7.
7. Крячок М. І. Документи родини Алчевських у фондах ЦДАМЛМ України / М. І. Крячок // Архіви України. – 1996. – № 4–6.
8. Лазечко П. Меценати української культури: [в т. ч. про Алчевських і споруджений ними пам'ятник Т. Шевченку] / П. Лазечко // Культура і життя. – 1996. – 24 квітня. – С. 4.
9. Любовець Н. Проблема «сімейної історії» в сучасній українській історіографії / Н. І. Любовець // Доп. на Шостих Біографічних читаннях «Історія та генеалогія славетних родин України». – (Київ, 17 червня 2010 р.). – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/node/457>). – Шості Біографічні читання «Історія та генеалогія славетних родин України». – Звіт (Київ, 17 червня 2010 р.). – Дата звернення: 05.01.2013.

10. Мухін М. І. Т. Г. Шевченко в педагогічній практиці Х. Д. Алчевської / М. І. Мухін // Укр. мова і література в школі. – 1982. – № 3. – С. 3–7, бібліогр. в підряд. прим.
11. Наумов С. «Мене не викреслити при всьому бажанні з історії ніяк...»: [Х. Алчевська в укр. нац. русі поч. ХХ ст.] / С. Наумов // Слово і час. – 1995. – № 8. – С. 26–32.
12. Рослик М. Перший пам'ятник Кобзареві: [до іст. пам'ятника Т. Шевченку в Харкові ; з архіву Х. О. Алчевської] / М. Рослик // Прапор. – 1963. – № 10. – С. 98–99.
13. Слабошпицький М. Алчевські / М. Слабошпицький // Дивослово. – 2003. – № 3. – С. 7–11.
14. Українка Л. Лист до А. С. Макарової від 16 лют. 1894 р.: [З обіцянкою надіслати працю Алчевської «Что читать народу»] / Леся Українка // Українка Леся. Збір. тв. : У 12 т. – К. : Наук. думка, 1978. – Т. 10. – С. 221–222.

**Маланий Елена. Шевченко и семья Алчевских.** В статье идет речь о вечных духовных ценностях, их культивации и преемственности в поколениях украинских семей, о значении имени и творчества Тараса Шевченко в формировании национально-культурного вектора «семейного микрокосма» благородных родов в Украине в конце XIX – начале XX века на примере семьи Алчевских, о влиянии прогрессивных идей и творчества Шевченко на формирование национальной идентичности и патриотического осознания молодого поколения украинцев в условиях Российской империи. Прослеживается семейная традиция семьи известных украинских просветителей и меценатов пропаганды шевченковского слова в их ежедневной работе и творчестве. В частности больше внимания уделяется анализу творчества Кристины Алчевской-младшей, украинской писательницы, переводчика, а именно образу Шевченко в ее поэзии, литературной критике, воспоминаниях.

**Ключевые слова:** Т. Шевченко, семейные традиции, семейные истории, микрокосм, семья Алчевских.

**Malanii Olena. Shevchenko and family Alchevsky.** The article refers to the eternal spiritual values, their cultivation and continuity in generations of Ukrainian families about the importance of the name and of Taras Shevchenko in the formation of national and cultural vectors «family microcosm» of noble birth in the Ukraine in the late XIX-early XX century, of undeniable and quite powerful impact of the personality and work of Shevchenko «spiritual aura» Ukrainian nobles family by the example of family Alchevskys about the impact of progressive ideas and creativity Shevchenko on the formation of national identity and patriotic awareness of the younger generation of Ukrainians under Russian Empire. Is traced family tradition family famous Ukrainian Enlightenment and philanthropists Propaganda Shevchenko words in their daily work and creativity. In particular attention is paid to the analysis

of of creativity of Christina Alchevska Jr., Ukrainian writer, translator, namely the image of Shevchenko image in her poetry, literary criticism, memoirs.

**Key words:** Shevchenko, family traditions, family history, a microcosm, family Alchevskys.